

Motion till riksdagen 2022/23:757

av Jan Riise (MP)

Verksamheter som bedrivs enligt LSS

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett uppdrag till Ivo att ytterligare fokusera på och följa upp förhållandena på särskilda boenden och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Ett antal människor i Sverige tillbringar stora delar av sin tid på särskilda boenden som tillhandahålls av kommunerna. Ibland kallas de LSS-boenden, ibland service- eller gruppboendestäder. Skillnaderna avser oftast nivån på bemanning. I princip är boendena att betrakta som egna lägenheter, men med tillgång till gemensamma utrymmen och stödpersonal.

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), ger ganska tydliga instruktioner om hur dessa boenden ska vara beskaffade. Det är till exempel viktigt att de som regel ska vara integrerade i samma miljöer som andra invånare bor i. De enskilda boende ska vidare ”genom insatserna tillförsäkras goda levnadsförhållanden”. Dessa insatser ska vara ”varaktiga och samordnade” och ”anpassas till mottagarens individuella behov”.¹

Dessvärre förekommer åtskilliga vittnesmål om att förhållandena på många platser inte alls når upp till riktlinjerna från Socialstyrelsen. Detta har uppmärksammats i media, gång på gång. En enkel sökning på ”brukare boende brister” ger länkar till artiklar från Katrineholm, Halmstad, Göteborg, Uppsala med flera städer runt om i Sverige.

Det är Inspektionen för vård och omsorg (IVO) som svarar för den statliga tillsynen av situationen på boendena. I augusti 2022 presenterade IVO delresultat av en granskning av särskilda boenden. Inte en enda av de kommuner som granskades lever upp till de krav som ställs på vården.

¹ ”Bostad med särskild service för vuxna enligt LSS”, Socialstyrelsen 2018.

IVO granskar verksamheter som bedrivs enligt LSS, liksom kommunernas handläggning av sådana ärenden. IVO får kontinuerligt uppgifter från brukare, allmänhet och media, liksom rapporter och anmälningar enligt lex Sarah och lex Maria.

År 2020 fick IVO ett regeringsuppdrag om uppföljning av LSS-boenden. Uppdraget redovisades i december 2021. Under 2021, skriver IVO i sin rapport, inledde myndigheten betydligt fler tillsynsärenden som rörde tvångs- och begränsningsåtgärder. IVO har också följt upp ett antal boenden och konstaterar att upprepad tillsyn och uppföljning ”haft en positiv effekt på verksamheterna som kommer brukarna till gagn.”

Icke desto mindre är det fortfarande en lång rad brister som behöver tas om hand, som bland annat påpekats i media med jämna mellanrum. Det saknas ledning/föreståndare på boendena med relevant bakgrund och utbildning. Det saknas kunnig och engagerad personal; brukarna möts ständigt av nya och oerfarna stödpersoner, som inte har fått rimliga förutsättningar att göra ett gott arbete. Det saknas dokumentation. Arbetspassen är ofta långa och oregelbundna och planeras med kort varsel.

Det är angeläget att IVO fortsätter att följa upp förhållandena på de särskilda boendena, i samarbete med kommuner, arbetstigare och deras organisationer, skyddsombud, anhöriga och brukare liksom andra samhällsaktörer. Det kan handla om utbildningsanordnare som skulle kunna bidra till språkträning för flyktingar och nyanlända i kombination med relevant utbildning för att kunna arbeta inom denna lite undanskymda sektor inom vården och omsorg.

Även formuleringarna i lagstiftningen om levnadsvillkor bör ses över för att skapa större klarhet om förväntningar och skyldigheter.

IVO:s uppdrag utgår från ett tydligt brukarperspektiv och lagstiftningen är glasklar: de boende ska tillförsäkras goda levnadsförhållanden. Brukarna har samma rätt till möjligheterna att skapa ett gott liv som alla andra.

Jan Riise (MP)